

RIBOLOV NA SILBI

I na Silbi, kao uostalom i na svim našim otocima i cijelom priobalnom prostoru, ribolov je bio važna privredna djelatnost. Istini za volju, ovdje je on uvijek bio u drugom planu, iza vrlo razvijenog pomorstva. Ulovljena riba služila je za vlastite potrebe i za prodaju. Riba slabije kakvoće prodavala se na samoj Silbi i na susjednom Olibu, dok se ona bolja, vrednija nosila na prodaju u Zadar.

Od starine ovdje su poznate razne vrste ribolova — golim rukama, sabljom, ostima, udicama, vršama i mrežama.

Najjednostavniji način ribolova je lov golim rukama. Na taj su se način lovile hobotnice. Kada bi čovjek u blizini obale ugledao hobotnicu, zagazio bi u vodu, brzim pokretom ruke bi je uhvatio i izbacio na obalu.

Jedan od vrlo starih načina lova ribe je lov s pomoću sablje. Na taj se način riba lovila navečer, i to zimi. Čovjek bi išao uz obalu, držeći u jednoj ruci izvor svjetlosti (nekada luč od borovine, a u novije vrijeme petrolejku), a u drugoj sablju. Kada bi kraj obale ugledao ribu, ubio bi je brzim pokretom sablje, te bi je rukama izvadio iz vode.

Prema kazivanju kazivača, bilo je starih ljudi koji su još prije pet, šest godina lovili ribu na taj način.

Sličan način ribolova je i lov ostima; čovjek ide uz obalu, te u jednoj ruci drži izvor svjetlosti, a u drugoj osti i čeka da se pojavi riba, kako bi je brzim pokretom ulovio ostima. Ostima se riba lovi i iz čamca, u noćima kada nema mjesečine. Na pramcu čamca smješten je izvor svjetlosti koji osvjetljava površinu vode ispred čamca. Nekada je na pramcu čamca gorgjela luč (na specijalnoj konstrukciji od željeza), zatim se za osvjetljavanje upotrebljavao karbid (u posudu, u kojoj je karbid, lagano kaplje voda, te se tako isparava plin koji se zapali i svijetli), a u novije vrijeme rabi se plinska rasvjeta. U čamcu su obično dva čovjeka: jedan vesla, a drugi s ostima u ruci čeka da se u blizini čamca pojavi riba, privučena svjetlošću, te je lovi. Na taj se način može uloviti riba svake vrsti. Za ovu vrst lova bitno je da more bude mirno (bonaca), tj. ne smije biti vjetro; naime, ako je vjetrovito, morska površina je namreškana, pa se dobro ne vidi.

Osti mogu biti na dužoj ili kraćoj dršci; upotrebljavala su se dva tipa — sa pet i sa sedam zubiju.

Jedan od starinskih načina ribolova je lov vršama. Vršama se lovilo ljeti. Bile su pletene od pruća (od mirte), a pleli su ih sami Silbljani. Tako se sjećaju da su vrše pleli Mate Lukin i Ante Supičić. Danas više nema vrša od pruća, već se upotrebljavaju vrše od žice. Vršer od pruća bile su

oblika boce — uglavnom visoke oko 1,5 m, promjera oko 50 cm. Takva je vrša imala dva otvora — na donjem dijelu otvor za ulaz ribe (otvor se sužavao, te na kraju imao oštre šiljke, kako se riba ne bi mogla vratiti, tj. izaći iz vrše) i otvor na gornjem, užem dijelu, gdje se riba vadila (taj se otvor zatvarao zelenilom). Vrše su se bacale na mjesta za koja se znalo da ima ribe, po nekoliko njih zajedno (na razmaku od 10 do 20 m). Ostavljale su se u moru više dana. Kao mamac, u vršu se stavljala stara riba, a također se mogla baciti i bez mamca, jer je zelenilo, kojim je bio zatvoren otvor na njezinu gornjem kraju, samo po sebi već služilo kao mamac.

Važan način ribolova je lov s pomoću udica. S obale se lovilo štapom od trstike (dugim tri do četiri metra), na kome je bio privezan konac, dužine oko sedam metara, s jednom udicom. Stojeći na obali ribič drži štap i baca udicu. Na taj se način nekada znalo uloviti mnogo ribe. Ljeti je bio značajan lov udicom iz čamca. Išlo bi se u ribolov rano ujutro i ostajalo bi se do oko 10 h. Čamcem bi odlazila dva do tri čovjeka. Kada bi došli na *poštu* (mjesto gdje ima ribe), svaki bi lovio s jednog kraja čamca. Kao mamac služila je gira ili srdela. Na taj su se način najviše lovili arbuni i kanji, a u jedno se jutro moglo uloviti dvadeset do trideset kilograma ribe. Zimi se čamcima išlo u lov na lignje — od studenoga do veljače.

Nekada se lovilo udicom zvanom *skosavica*. Skosavica je duga 15 paša (1 paš = 1,5 m). Na kraju konca privezan je malen, okrugao drven prutić (na njega se stavlja mamac — srdela) koji ima nekoliko udica. Dok jedan čovjek vesla, drugi drži skosavicu u ruci i povremeno je lagano vuče (tj. skosa), a lignji, privučeni tim pokretima i mamcem, hvataju se na udice. Danas se lignje love na drugi način — s pomoću povraza, zvanoga *peška-fondo*. Čovjek koji lovi ribu sjedi u čamcu i drži spuštenu povraz u moru, te ga lagano povlači gore—dolje. Povraz ima na kraju nekoliko udica (na njih se stavi mamac) na koje se lignji love. Uz to je otežan olovom kako bi lakše potonuo na dno. Lignji se love danju.

Zimi su se lovile i sipe, i to s pomoću posebne naprave, zvane *sipac*. Sipac je umjetna sipa, napravljena od drva s olovim očima. Povlači se za čamcem (isto kao i skosavica), a ima na sebi udice na koje se sipe hvataju.

Jedan od vrlo bitnih načina ribolova udicom je i lov parangalom. Parangal se obično sastoji od sto do tristo udica, koje su vezane na udaljenosti od jednog metra (jedna od druge), što znači da je obično dug stotinu do tristo metara. Kao mamac (*ješka*) uglavnom služi gira — na svaku se udicu stavi jedna. Baca se u more noću, i to opet na mjesta za koja se zna da su bogata ribom. Na oba se kraja parangala vezuju plutače (*senjali, kavicali*), kako bi ga ljudi mogli pronaći i izvaditi iz mora. Parangal stoji u moru nekoliko sati (tri do četiri), a na nj se može uloviti svaka vrst ribe — osobito bolja, kao što je zubatac, škrpina itd.

Od svih načina ribolova svakako je najznačajniji bio lov mrežama. Upotrebljavale su se različite vrste mreža, kojima se lovilo u određeno godišnje doba; svakom se lovilo na drugačiji način, a također se određenim mrežama lovila i određena vrsta ribe.

Ljeti, rano ujutro, lovile su se girice, i to s obale, mrežom zvanom *arčaš*. To je mreža koja stoji na okviru od žice cca 1 m u promjeru, dužine do 1 m, a ima malo »oko« od 8 mm. Sa tri strane okvira vezan je konopac, koji

se spaja u jedno uže kojim se mreža drži. *Arčaš* se baca u vodu, a kao mamac nadrobi se iznad njega malo kruha. Kada privučemo mamcem na-ide jato girica mreža se podiže iz vode.

Od početka studenoga pa do konca ožujka, u noćima bez mjesečine, kada bi more bilo mirno, bacale su se specijalne mreže za girice (manule). Bile su od konca, veličine oko 14—16 mm, visine 1,5 m, a na donjem su kraju imale olovo, te na gornjem pluto. Bacale su se na »pošte« i »brakove« (mje-sta za koja se zna da na njima ima ribe) u dubinu od 16—18 paša. Takva mreža duga je oko dvadeset metara, a obično bi ih bacali pet, zajedno spo-jenih. Na oba kraja stavile bi se plutače, i to svijetleće (u izdubljen dudov panj ili u *maštelić* stavio bi se fenjer). Zatim bi se čamac, u kojem su bila dva do tri čovjeka, udaljio stotinjak metara od mreža. Tada bi se počelo brzo veslati, krećući se prema mrežama u cik-cak liniji, od »senjala« do »senjala« (zato su i bili svijetleći da bi se znalo odakle dokle treba veslati). Jedan od ljudi iz čamca stajao je na pramcu i stalno dizao buku, lupajući po morskoj površini *pobukom* (sastoji se od dva dijela — drvene pločice, promjera cca 20 cm, i štapa dužine od oko dva metra, na koji je pločica pričvršćena). Buka se stvarala zato da se riba preplaši i počne kretati u smjeru suprotnom od čamca, tj. prema mrežama. Kada bi se, tako vesla-jući i lupajući, došlo do mreža, one bi se izvatile iz vode, a iz njih bi se povadila riba, te bi se ponovno bacile u vodu, i cijeli bi se proces ponovio. U toku noći mreže su se mogle baciti pet do šest puta, a najviše bi se ulo-vilo 80 do 90 kg ribe. Taj se ulov dijelio na jednake dijelove, na onoliko osoba koliko ih je bilo u čamcu.

U ljetno doba bacale su se, a i danas se bacaju, *popune*. Za bacanje popuna potrebna su dva čovjeka: dok jedan vesla, drugi baca mreže, od-nosno, dok jedan vesla, drugi izvlači mreže iz mora. Popune se također bacaju spojene, po nekoliko njih zajedno. Sastoje se od dvostruke mreže (mreže manjeg oka od 24—26 mm i mreže širokoga oka). Popuna na donjem kraju ima olovo (da potone), a na gornjem pluto (kako bi plutala na vodi). Bacaju se navečer, ostaju u moru noću, a dižu se rano ujutro. Uglavnom se bacaju na *pošte*. Često se njima djelomično zatvori uvala, kako bi se riba, koja ulazi u uvalu, ulovila u mrežu. I na popune se, na oba kraja, vezuju plutače. Nekada je bio običaj da se, prije nego što se popune izvade iz vode, udara po morskoj površini *pobukom* (u smjeru mreža), kako bi se riba, koja bi se zatekla u blizini, potjerala u te mreže. Danas je uporaba *pobuka* zabranjena. U popunu se može uloviti svaka vrst ribe, npr. bugva, šarun, skuša, škarpina, zubatac, arbun itd., kao i rakovi (jastog, rarog).

U ljetno doba (od lipnja do kraja rujna) vrlo je značajan bio lov mre-žom *zagonjicom* (*ludar*). U lovu sudjeluju četiri čamca. Dva čamca odlaze prema pučini (1—2 km), a dva čekaju sa strane. Čamci na pučini spajaju mreže i počinju ih vući prema obali. Sa svake strane mreže bio je konop, dug 60—70 m. Na tom su konopu bile vezane grane (zelenilo) i slama (da plaši ribu). Ta je mreža imala oko od 16 mm. Kada se ona dva čamca, koja vuku mreže, približe onima koji čekaju, »krug se zatvara« i počinje se lo-viti riba — velika se lovi ostima, a manja mrežom oblika vreće (na štapu dužine od oko 1 m pričvršćena je mreža promjera 60 cm i dužine 1 m). Ulovljena riba svrstava se prema kakvoći i veličini. Bolja riba nosila se na prodaju u Zadar, a slabija se prodavala na Silbi i na susjednom Olibu. No-

vac od ulovljene ribe dijelio se na slijedeći način: 50% vlasniku mreža i čamac koji vuku mreže, a ostalo se dijelilo na jednake dijelove, s time da na čamac isto tako otpada dio, kao i na čovjeka. Uz to je svaki ribar dobivao i 5 kg ribe. Ako bi se ulovilo malo ribe, onda se ona nije prodavala, već se ulov dijelio među ribarima. U lovu zagonjicom, u sva četiri čamca, sudjeluje šesnaest do sedamnaest ljudi. Zagonjicom se, prema kazivanju, prestalo loviti godine 1950.

Važan način ribolova bio je i lov *kogulima*, posebnom vrstom mreže, slične kočii. Mreža je bila duga oko 20 m, a imala je otvor 3—4 m dužine i 1,5 m širine (tj. visine). Takva mreža služila je i za dubinski lov, i to noću. Vukla se čamcima na jedra — bragocima. U nju se mogla uloviti riba svake vrsti. U lovu kogulom sudjelovala su tri do četiri ribara, a ulov se dijelio na isti način kao i kod lova »na ludar«.

Mreže bi katkada zapele za dno. Da bi se spasile, upotrebljavala se posebna naprava, zvana *kolač*. To je željezni obruč od 50—60 cm u promjeru. Ribari bi primili kraj mreže, preko njega provukli kolač i pustili bi ga da se spušta na dno. Tako je mreža sva bila u kolaču, i potezanjem bi se uspela izvaditi (težina i pritisak kolača oslobodili bi je ondje gdje je zapele). Međutim, mreža bi se uvijek, manje ili više, poderala, te ju je trebalo pokrpati. Katkada bi i sama morska struja otkaçila zakačenu mrežu. Najveći neprijatelji ribara su dupini, jer uništavaju i mreže i ulov; naime, dupini često ulijeću u mreže, poderu ih, a i pojedu dobar dio ulova.

Kao što je već rečeno, na Silbi se riba koristila za vlastitu prehranu, a dobar dio ulova se i prodavao. Ovdje treba napomenuti da su ribu dosta i sušili, a sušili su se psi, raže, hobotnice, lignji, kanjci itd. Ribi, koja se želi osušiti, mora se izvaditi iznutrica, zatim se posoli, suši na suncu i sprema u konobe. Suhu su ribu također prodavali, tj. mijenjali su je za ulje, vino ili rakiju.

Vadili su i školjke. Uglavnom su se vadili *prilipci* i *prstaci*. Služili su za vlastitu upotrebu — od njih su pravili *rižoto*. S morskog dna, s dubine od 6—7 m, vadili su *lusture* (periske). Za njihovo vađenje služio je štap koji je na kraju imao željezni završetak u obliku slova U, kojim bi se školjka zakvačila i izvadila. Lusture su mogli vaditi jedino onda kada je bilo mirno more, tj. kada bi jasno vidjeli morsko dno.

Prema vjerovanju, 1. XI. (Svi Sveti) je loš dan za ribolov, pa toga dana nitko ne lovi ribu. Jedna priča kazuje da je neki ribar toga dana išao u ribolov, te nije ništa ulovio, već samo jednu kost.

FISHING ON SILBA

Summary

From olden times fishermen from Silba have used different techniques of fishing, depending on weather conditions and season: nets, hooks, tridents and traps. Men matted traps from thatch and used them in the summertime. Hooks, tied on a line and a cane stick, are used when fishing on the shore, or from a boat on the sea. Several hooks on a line (*parangal*) are used for fishing from a boat in motion, and so is the trident, but in the nighttime.

The most significant is fish hunting with nets of different forms and names. The catch is sorted according to quality and size, and then better fish is taken to the market of Zadar, and the other is consumed or sold on the island and the neighboring island of Olib.